ALES: AKADEMİK PERSONELİ VE LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ ENGELLEME SINAVI

Prof. Dr. Tahir Balcı,

tbalci@cu.edu.tr

YÖK 2 Şubat 2007 günü yaptığı toplantıda, yükseköğretim kurumlarında *öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi, uzman, çevirici ve eğitim öğretim planlamacısı kadrolarına açıktan veya öğretim elemanı dışındaki kadrolardan naklen atanmak isteyenler* için ALES'e (Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı'na; eski adıyla LES'e) girme ve *100 üzerinden en az 70 alma* zorunluluğu getirmiştir.

Bu doğrultuda, bir üniversite adına başka bir üniversitede doktora yapmak isteyenlerden de 70 puan, diğer lisansüstü öğrenci adaylarından en az 55 puan istenmektedir. Ancak YÖK, sanat dallarında lisansüstü öğrenim görecek adaylar için ALES'e girme koşulunu kaldırmıştır. Burada hemen sorulması gereken soru, diğer alan öğrencilerinden istenirken sanat dalları için ALES'in neden gereksiz görüldüğüdür.

Amacı ne?

Bu soruyu yanıtlamak ve genel olarak ALES'i sorgulayabilmek için önce amacına bakalım: *Lisansüstü eğitimdeki başarıda etkili olan sayısal, sözel ve muhakeme yeteneklerinin ölçülmesi.* Sayısal muhakemeden, *temel matematik kavramlarını ve bunlar arasındaki ilişkileri anlama, sayısal problemleri çözebilme, sayısal malzemeyi kavrama, öğelerine ayırabilme, bu öğeler arasındaki mantıksal ilişkileri bulma* anlaşılmaktadır. Kullanılacak *malzemenin aritmetik, cebir ve geometri alanlarından ve dalı ne olursa olsun bütün üniversite mezunlarının bilmesi beklenen konulardan* seçileceği, ortaokul düzeyinin üzerine çıkılmayacağı belirtilmektedir (http://www.egitimim.com/Rehberlik/ Universite_Rehberlik/104_LES_Kapsam.htm, 13.5.07).

İçerik amaca uymuyor

Öncelikle amaç ile içerik arasında bir çelişki olduğunu söylemek gerekmektedir. Zaten bütün üniversite mezunlarının belirtilen sayısal konularda başarılı olmasının beklenemeyeceği görülmüş olmalı ki, sanat dalları için ALES koşulunun kaldırılması gerekli görülmüştür. Yoksa sanat dallarında okuyanların sayısal muhakeme, okuduklarını anlama ve yorumlama yeteneklerinin olmadığının düşünüldüğünü sanmıyoruz. Öyleyse sayısal ALES sanat dalları için ne kadar anlamsızsa, yabancı dil, tarih, sosyoloji vb. alanlar için de o kadar anlamsızdır. Matematik bölümü mezunlarının bile çözmekte zorlandığı sayısal soruları sosyal bilimler alanı mezunlarına sormanın ya da sayısal alanlara yatkın olmadığı için lise yıllarında sözele yönelen ve yükseköğrenimlerinde hiç sayısal öğrenim görmeyen kişileri sayısaldan sorumlu tutmanın bilimsel bir açıklaması var mıdır? Sayısalcı olan birçok öğretim üyesinden bile sayısal soruların çok zor olduğunu duymaktayız. Peki bu sınavın amacı nedir? Acaba üniversitelerde zaten horlanan sosyal bilimleri ve çok masum taleplerini yasal bir kılıfla daha da kısırlaştırmak mıdır?

Ne yazık ki aklımıza olumlu bir şey gelmemektedir. Çünkü ALES'in öngördüğü puanı tutturan kişi sayısı gittikçe düştüğü için artık lisansüstü öğrenci bulmakta güçlük çekilmektedir; dolayısıyla bazı programlar resmen olmasa da uygulamada kapanmakla karşı karşıya kalacaktır; yoksa dolaylı olarak amaçlanan bu mudur?

Kaliteyi düşürdü

ALES'in en önemli sonuçlarından birisi de lisansüstü öğrencilerde ve alınacak araştırma görevlisi vb. akademik elemanlarda kalitenin çok düşmesidir. Nitekim alan bilgisi çok iyi olan adaylar sayısal sorular nedeniyle elenebilmekte, kendi alanında çok yetersiz olan bazıları da sayısal engeli bir biçimde

aşarak öne geçmekte, sonuçta bölümler yardımcı elemana duyulan gereksinim nedeniyle kendi alanına pek katkı sağlayamayacak yetersiz kişileri almak zorunda kalmaktadır; bu görüşler varsayımlara değil, gerçeklere dayanmaktadır.

Yapılması gereken şey ya ALES'i tümden kaldırmak ya da sözel alanlarda akademik kariyer yapmak isteyenlere sadece sözel muhakemeye yönelik sorular sormak ve lisansüstü sınav sürecini klasik yazılı bir sınavla sonuçlandırmaktır. Çünkü sözel konular genel kültür kapsamına girer, ancak yukarıda anılan sayısal konular genel kültür değildir, özel alan bilgisidir ve sosyal bilimciler için gereksizdir. Öğrenciler yalnızca testlerle ve niteliği çok belirsiz bir *mülakat*la lisansüstü öğrenime başlatılmakta, dili yazılı olarak kullanıp kullanamadıklarına bakılamamaktadır.